

NYTT OM

RANA BIBLIOTEK
RANA BIBLIOTEK
RANA BIBLIOTEK

FRA NAVFs SEKRETARIAT
FOR KVINNEFORSKNING

Nr. 4 — SEPTEMBER 1980

KVINNEFORSKNING

Nytt om kvinneforskning kommer med 4-5 nr. i året. Bidrag og kommentarer sendes til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt. 29 - Oslo 2. Telefon (02) 56 52 90

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgate 29, Oslo 2
Tlf: 02/ 56 52 90
Postgiro: 5 14 71 60

Sekretariatets styre:

Universitetsstipendiat Hanne Haavind, leder
Professor Harriet Holter
Forskningsstipendiat Hildur Ve, p.t. universitetslektor
Forskningsstipendiat Sidsel Larsen
Førsteamanuensis Ottar Hellevik
Konsulent Anne Kari Lande Halse
Amanuensis Mette Qvortrup
Førsteamanuensis Ida Blom, observatør fra Rådet for humanistisk
forskning, NAVF.

Varamedlemmer:

1. Førsteamanuensis Tove Stang Dahl
2. Amanuensis Ingrid Eide
3. Byråsjef Audun Edwardsen

I sekretariatet:

Førstekonsulent Nina Gornitzka, daglig leder
Konsulent Maren Brit Baadshaug
Kontorfullmektig Guro Helgerud

"Nytt om kvinneforskning",
Redaktør Nina Gornitzka
Omslag: Kari Rolfsen

I N N H O L D

Hvem er full av fantasi - og kan tenke seg å lage kvinneforskningens "varemerke"?.....	s. 1
---	------

Om prosjektet "Kvinnerens levkår og livsløp. Brev fra Helga Maria Hernes.....	s. 3
--	------

Kvinne er kvinne verst??? Myter og virkelighet om kvinners samhold i arbeids- livet. Av Synnøva Aga.....	s. 5
--	------

Forskningsprosjekt i kvinnehistorie: "Kvinnerens arbeid i samfunn og familie i Norge ca. 1875 - ca. 1940". Av Ida Blom.....	s. 18
---	-------

Kvinneforskning i de humanistiske fag. Uttalelse fra Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H).....	s. 21
---	-------

Kvinneforskning ved Institutt for fredsforsk- ning (PRIO).....	s. 23
---	-------

BOKOMTALE:

Kari Mundal Johnsen: "Hva er kvinnesak?" Omtale av Anne Lise Ellingsæter.....	s. 24
--	-------

MØTER, SEMINARER, KONFERANSER:

Language and Power Conference i Bellagio, Italia, 4.-8.april 1980.....	s. 28
---	-------

Seminar om "Kvinner og regional plan- legging" 21. og 22. april 1980 i Oslo...	s. 31
---	-------

Inntrykk fra ISA's Kvinnekonferanse i Bulgaria, 8.-11. juli 1980.....	s. 33
--	-------

Seminar om kvinneforskning i utvik- lingsland, 9.-13.juli 1980, Magelås, Danmark.....	s. 38
---	-------

Seminar om "Kvinner, overgang og ald- ring", 2.-5.september 1980 på Geilo.....	s. 39
---	-------

Arbeidsseminar om fagbevegelse og kvinnefrigjøring, 8.-9. september, i Oslo.....	s. 44
--	-------

Gjestebesøk av Rosabeth Moss Kanter, 25.-30. september i Bergen/Oslo.....	s. 45
--	-------

Arbeidskonferanse om kvinneforskningens
bidrag til samfunnsforskningen generelt
31. mars til 3. april 1981, Østenfor
Hotel..... s. 46

Internasjonalt symposium om helse
i arktiske strøk, 9.-13.august 1981,
i København..... s. 48

Publikasjoner innkommet til redaksjonen..... s. 52

HVEM ER FULL AV FANTASI - OG KAN TENKE SEG Å LAGE KVINNEFORSKNINGENS "VAREMERKE"?.....

For ganske nøyaktig tre år siden tok sekretariatet initiativ til noen arbeidsseminarer der endel interesserte kvinneforskere og hovedfagsstudenter kom sammen for å diskutere mulighetene for et nærmere forskningssamarbeid omkring begreper og temaer som den gang ble ansett som sentrale i den samfunnsvitenskapelige kvinneforskningen. Den første kimen til disse samarbeidsgruppene var blitt lagt på sekretariatets konferanse om samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner på Ustaoset i mai 1977 - en konferanse som ble viktig milepæl både som diskusjonsforum for kvinneforskningens framtidige innhold og organisering og fordi den la grunnlaget for det forskernettverk som siden har vokst seg tettere og bredere og som i dag er grunnstammen i forskningsprogrammet om kvinners levekår og livsløp.

Flittige lesere av "Nytt om kvinneforskning" har kunne følge med i planleggingen og utformingen av dette forskningsprogrammet, som i sin form bryter med tradisjonell forskningsorganisasjon og som i sitt innhold har ganske store faglige og kvinnepolitiske ambisjoner. Hvor langt det faglige arbeidet med programmet har kommet i dag, kan dere lese mer om i brevet fra Helga Maria Hernes på side 3 i dette nummer av bladet.

I "Nytt om kvinneforskning" juninummer inviterte Hanne Haavind til tverrfaglig debatt om kvinneforskningssekretariates virksomhet og framtid, d.v.s. om hvilke forskningspolitiske tiltak vi kan tenke oss når sekretariatets femårige levetid løper ut i midten av 1982. Disse linjer har ikke til hensikt å puste mer liv i den debatten. Det vi vil fram til denne gang gjelder verken forskningspolitikk eller kvinnefaglig innsats i vanlig forstand, men må snarere karakteriseres som "invitasjon til kunstnerisk innsats":

HVEM HAR TID OG LYST TIL Å SLIPPE FANTASIEN LØS OG
KOMME MED FORSLAG TIL EN VIGNETT SOM KAN BLI SYMBOL
ELLER KJENNETEGN FOR KVINNEFORSKNINGSVIRKSOMHETEN I
TIDA FRAMOVER?.

d.v.s. for de publikasjoner som Helga Maria Hernes omtaler i innlegget sitt.

Tanken om et slikt kvinneforskningens varemerke er ikke ny. Allerede på et seminar om leveårsforskning på Vatnahalsen i 1978 ble ideen lagt på bordet - fikk begeistret oppslutning, for seinere å bli begravd i mengden av andre og mer umiddelbart presserende oppgaver. Vi synes tida nå er inne til å ta opp tråden på ny - og sier derfor:

Slipp kreftene løs - og la oss alle få glede oss over resultatene i kommende nummer av "Nytt av kvinneforskning".

Brev fra Helga Maria "ernes om prosjektet:

"KVINNERS LEVEKÅR OG LIVSLØP"

Kjære Kvinneforskere.

De fleste av dere vet vel at jeg for tiden er engasjert som forskningsleder for vårt fellesprogram om "Kvinners levekår og livsløp". Stillingen ble omtalt i Nytt om Kvinneforskning nr. 2, april 1980.

Jeg er nå i ferd med å skaffe med en fullstendig og ajourført oversikt over det arbeidet som foregår. Samtidig arbeider jeg med alternative planer for presentasjon og publikasjon av vår fellesinnsats. Mange av dere vil i disse dager ha fått et brev hvor jeg ber om opplysninger og gode råd, men det er godt mulig at jeg ikke når alle som kan tenke seg å være med.

Det jeg i første omgang ber om er oversikter over avsluttede og pågående forskningsarbeider, samt kopier av slike arbeider hvor dette er mulig. Jeg tar gjerne imot skisser og uferdige manuskripter såvel som ferdige rapporter (jeg kan også sende arbeidene tilbake hvis dette er ønsket).

Jeg planlegger en serie med antologier over forskjellige emner, samt en samlet presentasjon i form av en "melding til offentligheten" (både den kvinnelige og den mannlige, den borgerlige og den proletære, den organiserte og den uorganiserte!). Jeg kan ikke legge fram en endelig plan over emner og temaer før jeg har bedre oversikt over og innsikt i de enkelte bidrag. Vår egen oversikt er nå over ett år gammel, og må oppdateres. Samtidig er der mange rapporter og papers jeg ikke har lest.

Jeg oppfordrer derfor alle som driver med forskning om kvinners levekår og livsløp å sende meg opplysninger om seg selv og om mulig kopier av ferdige og uferdige manuskripter. Ikke vær beskjeden! Ta kontakt med meg hvis jeg ikke når deg!

Skriv til meg til følgende adresse:

Helga Maria Hernes
Senter for Kvinneforskning
Universitetet i Bergen
5014 Bergen-Un.

eller ring (05) 21 00 40, linje 2173, privat (05) 25 70 06.

Hvis jeg ikke er til stede, kan dere legge beskjed hos kontorfullmektig Jorunn Nordanger.

KVINNE ER KVINNE VERST ???

Myter og virkelighet om kvinners samhold i arbeidslivet.

Av Synnøva Aga¹⁾

I

INNLEDNING

I arbeidslivet hører en gjerne at kvinne er kvinne verst, at det bare er uro og kringel på kvinnearbeidsplasser, at kvinner er kollektivsvake, usolidariske og lignende negative karakteristika. Slike synspunkter blir fremsatt både av overordnede, av mannlige kolleger og av kvinner selv. (Holter, 1974).²⁾ I en årrekke har dette vært aksepterte sannheter, som også store deler av samfunnsvitenskapene stilltiende har akseptert og dermed båret videre. Men etter hvert har kvinner, særlig med tilknytning til kvinnebevegelsen, tatt opp kvinnes angivelig usolidariske holdning. Dette ble først gjort i form av postulater: dette er galt; det er en myte - etter hvert også som forskningstema.³⁾

I det følgende vil jeg først se på begrepene som betegner samhold og diskutere samholdets betydning. Derneft vil jeg ta opp de muligheter kvinner har til å vise samhold, eller snarere de begrensninger de møter. Til slutt vil jeg komme inn på hva jeg kaller "Kvinnesolidaritet under trange kår". For ordens skyld vil jeg og presisere at det jeg skriver her, ikke er forhold som bare forekommer i kvinneyrker. Også i en rekke mannsyrker er strukturene slik at solidariteten må få trange kår. Romsligheten er imidlertid større for menn flest, og jeg vil derfor her konsentrere meg om kvinnene.

Begrepsavklaring

Når kvinnesamhold blir omhandlet, brukes begrep som fellesskap, samhold, kollektivitet og solidaritet. Begrepene brukes ofte synonymt; ifølge oppslagsverk er fellesskap, samhold og solidaritet synonymer. Mange vil imidlertid legge mer i solidaritet

enn i fellesskap og samhold. Solidaritet blir følgelig en mer aktiv, omfattende og forpliktende holdning eller uttrykksform. Kollektivitet derimot kan vanskelig brukes som et synonym til de tre øvrige begrepene. Kollektivitet er i tillegg til samhold mer aksjonsrettet, og innebærer også felles handling og opp-treden, samt eventuell felles eiendom.

Sverre Lysgaard har brukt kollektivbegrepet i teorien om samhold blant arbeidstakere i industrien. (Lysgaard, 1972). I hans teori er arbeiderkollektivet en buffer mellom det teknisk-økonomiske systemets krav og de underordnede ansattes interesser og behov. Den underordnede bruker kollektivet for å beskytte og forsikre seg mot bedriften, en beskyttelse som består i de mange mot de få, og i den gjensidige avhengighet mellom arbeidskjøper og -selger. Denne teorien omhandlet i første rekke mannlige ansatte. Kvinnene var i liten grad tatt med, ettersom den vanlige arbeidstaker i industribedrifter, der de empiriske undersøkelsene ble gjort, er en mann. Kvinnene ble oppfattet som kollektivsvake, noe som har sammenheng med at mennene utgjorde det dominerende kollektivsystemet og derfor la premissene for hvordan dette systemet skulle fungere.

At kvinner fremstår som kollektivsvake, avspeiler òg en svakhet ved begrepet. Arbeiderkollektivet gjelder arbeidernes holdninger og handlinger i selve arbeidssituasjonen. Arbeideren som person blir sett uavhengig av familiebakgrunn og forhold i fritida. På grunn av den kjønnsmessige arbeids- og ansvarsfordelingen i samfunnet kan vi ikke studere kvinnelige arbeidstakere uten å la deres familiesituasjon inngå i helhetsbildet. Kvinners atferd som arbeidere må følgelig vurderes i forhold til deres forankring i arbeidslivet og i familien, i forhold til de tidsressurs-er de har til rådighet og de arbeidsbetingelser de tilbys, i forhold til den statistiske diskriminering kvinner blir utsatt for osv.

Samhold slik det blir brukt, f.eks. innenfor arbeiderbevegelsen, er tradisjonelt et begrep som har en positiv betydning. Denne

tradisjonen har vi forskere overtatt. Men er samhold alltid en positiv egenskap? Kan det ikke tenkes at samholdet, slik det utfolder seg på en arbeidsplass, snarere demper konflikter og minsker problemene enn løser dem? I det følgende vil jeg betrakte samhold som en positiv egenskap i seg selv, men avslutningsvis vil jeg ta opp konsekvensene av samhold i forhold til målsettinger.

I prosjektet "Kvinner i tradisjonelt mannsarbeid" har samhold vært et deltema i en undersøkelse som har tatt opp kvinners rekruttering til og integrasjon i mannsyrker. (Aga, 1980).

I det foreliggende arbeid vil jeg bare kunne snakke om tilløp til kollektivdannelse, og jeg vil vanskelig kunne bruke kollektivbegrepet. Skulle jeg ha undersøkt kollektivitet eller solidaritet, måtte jeg ha gjort mer deltagende intensive studier på en eller to bedrifter, i stedet for den mer generaliserende studien som nå er utført. En eventuell oppfølging av undersøkelsen vil bli på dette området. - Fordi jeg i prosjektet har lagt vekt på kvinnes premisser, holdninger, vurderinger og handlinger, vil jeg likevel kunne si noe om kvinners samhold. Datagrunnlaget er intervjuer med 175 kvinner, 50 som intensivintervjuer og 125 i gruppe, i tillegg informantintervjuer med personal-, klubb- og arbeidsledelse. De ulike intervjuformene gir kvalitativt ulikt gode svar på de forskjellige temaene, men gir samlet et godt helhetsbilde.⁴⁾

II

KVINNERS MANGLENDE MULIGHET TIL Å VISE SAMHOLD I ARBEIDSLIVET

På bakgrunn av min egen lange erfaring fra forskning innenfor lavstatus kvinneyrker (hotell - butikk - kontor), har jeg arbeidet ut fra en hypotese om at arbeidslivets strukturer i stor grad bestemmer arbeiderens atferd, og følgelig også det samhold eller mangel på samhold som arbeideren viser. Nyere amerikansk forskning gir et tilsvarende bilde. Menn i lavstatus-jobber uten avansementsmuligheter viser samme lave engasje-

ment i arbeidet og samme ustabilitet som hos kvinner i tilsvarende yrkesposisjoner. Videre avtar dette for begge kjønn med stigende posisjon og karriereutsikter. (Moss Kanter, 1977).

Hvis en ser på hvor kvinner befinner seg i arbeidsmarkedet, vil en finne at kvinnene er overrepresentert i det en i segmentteoriene kaller sekundærsegmentet. (Hanisch red. m.fl., 1980, Doeringen og Piore, 1971, Barren og Norris, 1976). Denne delen av arbeidsmarkedet preges av jobber med lav status, dårlig lønn, samt små krav til opplæring, blokkert mobilitet, ustabilitet og at den enkelte arbeider er lett å erstatte.

Strukturer ved de enkelte yrker som vanskeliggjør samhold:

Går en videre og ser rent konkret på kvinnes mest vanlige yrker og hva som kjennetegner disse, vil en finne at strukturen ved disse jobbene og reglene for arbeidernes oppførsel, ofte legger sterke begrensninger på kvinners muligheter til å vise samhold. Slike strukturer i arbeidslivet som vanskeliggjør eller til og med forhindrer samhold kan være: sterk hierarkisk struktur, mange småsjefer, ikke lov å ta pauser, tidspress, underbemanning, binding på oppførsel og samhandling i form av regler, arbeidstider, binding til sted, isolasjon, avansement etter personlige egenskaper.5)

De mest vanlige kvinneyrkene her i landet er: ekspeditriser, rengjøringshjelpere, lærere, gårdsarbeidere, hjelpe- og sykepersonell i syke- og pleieinstitusjoner, konfeksjonssyere og kontordamer. (Aga, 1977). I flere av disse tradisjonelle kvinneyrkene finner en en opphopning av strukturer som vanskeliggjør samhandling. I tillegg har en det andre hovedproblemet ved kvinners samhandling i yrkeslivet: ulik hovedforankring og dermed ulik interesse og engasjement i yrket og arbeidsplassen. I det følgende vil jeg gå litt nærmere inn på dette problemet.

Kvinnenes hovedforankring:

Siden kvinnene har hovedansvar for familien, vil livssituasjonen for en gift kvinne ofte bli en pendling mellom flere kombina-

sjoner. Noen vil ha sin hovedforankring i arbeidslivet og andre i familien, og noen vil pendle mellom disse to sfærer. Denne ulike forankringen kan resultere i interessemotsetninger. En som er fast knyttet til yrkeslivet kan f.eks. være interessert i å holde et lavere tempo enn en som kommer inn for en kortere periode og som ønsker å tjene mest mulig på kort tid. Problemet med akkordbrytere har lenge vært et stridsspørsmål mellom de faste og de midlertidige.

Et annet problem er forholdet til tid. For eksempel vil innføring av fast arbeidstid i vaskeyrket bli oppfattet som en fordel av de profesjonelle som vil forsøke å få sitt yrke plassert så nær opp til standardkontrakter og fast lønn som mulig. For personer med vask som biaktivitet, kan fast arbeidstid bli en klar ulempe, fordi fleksibiliteten i tid er det som har gjort at de har klart jobben.

Likedan kan forholdet til arbeidstid for øvrig, skift i motsetning til dagtid, lønnskamp, avlønningssystem og tilslutning til fagbevegelsen være gjenstand for ulik vurdering. Ikke sjelden har de profesjonelle beklaget seg over at "husmødrene" ikke er interessert i å drive lønnskamp, eller at de ikke vil organisere seg. Det kan og oppfattes som urettferdig av en eldre arbeider med 30-40 års ansiennitet, at det bare er småbarnsmoren som får innrømmet 6 timers dag. Et fjerde konfliktforhold som nylig har dukket opp er at husmorgjerningen skal telle som ansiennitet i yrkeslivet. Det oppfattes som urettferdig at en nybegynner i yrket får full lønnsansiennitet. De som protesterer påpeker at en nybegynner ofte er klønete, og at de selv i motsetning til husmoren ikke har hatt råd til å gå heime. Og nå skal hun attpå til belønnes, mens de har slitt som dobbeltarbeidende.

Myters selvoppfyllende profeti

Som nevnt blomstrer mytene om kvinner i og utenfor arbeidslivet. (Holter, 1974). Rosmari Eliasson (1976) definerer myter som:

"- bilder, fantasier, symboler som är djupt rotad i vårt sätt att tänka, ofte urgamla sätt att tolka världen. (-) Myter förmår att maskera och dölja sociala fakta."

Myter er noe som gjerne brukes av den dominerende part. I det patriarkalske samfunn har det etter hvert dannet seg mange myter som brukes mot kvinnelige yrkesutøvere. Blant de meste brukte er kvinners angivelige ustabilitet, fysiske svakhet og kranglevorenhet. Prosjektet om "Kvinner i tradisjonelt mannsarbeid" slår imidlertid dype bresjer i disse oppfatningene.

Mytedannelsen har to hovedproblem. Det er mytens selvoppfyllende profeti og den statistiske diskrimineringen. Når en svakere gruppe blir utsatt for vedvarende mytedannelse, begynner den til slutt ofte å tro på den selv og handle i samsvar med forventningene. Den statistiske diskrimineringen vil si at egenskaper ved en eller få personer blir tillagt gruppen som helhet, alle blir skåret over en kam.

III

KVINNESAMHOLD UNDER TRANGE KÅR

Når den mannsvridde forskningen oppfatter kvinner som kollektivsvake, er det oftest på bakgrunn av undersøkelser der kvinner blir sammenliknet med menn, og mannen er den normale arbeider. Kvinner har sjelden vært fokus for forskningens interesse på dette området. Når de er med, er det som avvikere fra mennenes kollektiv. Men kanskje skyldes påstanden om manglende samhold blant kvinner øynene som ser og ikke det som blir sett? Kan hende gir kvinnesamhold seg andre uttrykk enn de former en observerer hos menn?

Bruker en de mannsarbeidende kvinnene som eksempel, vil en finne at de tilsynelatende møter den største barrieren/motstanden i mennenes arbeiderkollektiv og ikke hos personalsjefen eller ledelsen for øvrig. En undersøkelse av mennenes arbeiderkollektiv sett fra mennenes synsvinkel, ville vise en gruppe kvinner som

er kollektivsvake, usolidariske og som til og med fraksjonerer. Men dette er ikke det samme som at kvinner ikke viser samhold innbyrdes.

Når kvinnene som begynte i mannsarbeid ble bedt om å vurdere sitt tidligere arbeid, beskriver de de strukturelle forholdene jeg har antydnet ovenfor. Trekk de særlig mislikte var det høye tempoet og alle småsjefene som forhindret pauser, og alle båndene på atferd som ble pålagt dem på grunn av pasienter og kunder. Lønnsforhold ble det lagt mindre vekt på. Et mindretall snakket vagt om mye kringel mellom kvinner, men hadde få konkrete erfaringer å trekke fram. Inntrykket var at de var bærere av myter, snarere enn av noe selvopplevd. Det var også en aldersforskjell som slo ut på dette temaet. Bare et par unge snakket om slike negative erfaringer med kvinnemiljø; det mindretallet som gjorde det, var godt voksne kvinner. På spørsmål om hvem de helst ville jobbe sammen med og hvorfor, svarte så å si alle: Blandet miljø. Få kvinner foretrakk bare menn som kolleger eller ville bare jobbe sammen med kvinner. Disse siste jobbet isolert fra mennene i mannsbedrifter. Begrunnelsen de ga for den store tilslutningen til blandet miljø var at det var mer naturlig og mye sunnere. Negative trekk ved rene miljø av begge slag ble nøytralisert og tonen dem imellom ble bedre.

På spørsmål om betydningen av kvinnelige kolleger, syntes de fleste at de trengte flere kvinnelige kolleger. Grunnen var at de trengte noen å snakke med, søke støtte hos og slappe av sammen med. De fleste henvendte seg til en annen kvinne hvis de trengte hjelp. Mennene var vanskelig å be, til dels direkte vrangvillige og sa: "Ska' det være likestilling, så ska' det være." Flere steder tok kvinnene den lange matpausen sammen: "Å, nei, da ska' vi slappe av, prate sammen og ha det hyggelig." De korte pausene var de nødt til å ta alene eller med laget. De fleste gjorde det siste, og da var de ofte få jenter pr. lag; én til to jenter satt sammen med masse menn. Denne situasjonen tilpasset de seg ulikt godt, fra å delta i kortspill, vitsing og prat til å sitte i en krok for seg selv og lese ukeblad.

Ofte arbeidet kvinnene så spredt at stunden i garderoben var det eneste tidspunktet på dagen de fikk kontakt med hverandre. Mange så fram til denne stunden og forlenget den. Men ofte var kvinnes provisoriske garderobeforhold så trangbodde at ingen oppholdt seg der lenger enn høyst nødvendig.

Mine data er i hovedsak samtale/intervju - og i mindre grad observasjonsdata. Men mange av samtalene dreidde seg om kvinnes handlinger. Mannskollektivet tolererte i liten grad at kvinnene opptrådte som gruppe. De så helst at kvinnene var få og spredt og at de handlet på mennenes premisser. Tilløp til gruppedannelse eller faktiske gruppedannelser ble møtt med til dels sterke sanksjoner. På intervjutidspunktet, gjennomsnittlig 3-4 år etter at de fleste begynte, var det derfor få gruppesammenslutninger. Der hvor en ennå kunne finne slike uformelle grupper, var i bedrifter hvor kvinnene jobbet for seg selv eller i avdelinger/bedrifter hvor mennene var sterkt negativt innstilt. De fleste steder var kvinnene redde for å provosere og ødelegge et forhold som gikk sånn passe. Men på de stedene hvor alt var vanskelig og de ikke hadde noe å tape, sluttet de seg sammen. De fleste av dem som ikke hadde noen støttegruppe, ønsket ingen, med begrunnelsen at det bare ville provosere eller gjøre vondt verre. De som hadde det vanskelig, ønsket en slik støtte. I de fleste litt større bedrifter hadde problemet vært tatt opp, og motstanden/uviljen mot egne kvinnegrupper hadde vært stor både fra bedrift, klubb og mennenes side. Kvinnene selv hadde stort sett vært splittet, og forsøk fra aktive Kvinnefrontjenter på å samle kvinnene ble unnveket og til dels nedkjempet av de andre. De var redde for å bli stemplet. Flere uttrykte seg slik:

"Skal du overleva her, så er det ein ting du i alle fall ikkje må vera. Det er kvinnesakskvinne."

Jentene fortalte likevel om fellesskap og samhold. De fortalte om betydningen av å være flere, av å ha noen en kunne søke råd og hjelp hos, noen en kunne prate med og ha noe felles med. Fikk de problemer gikk de først til de andre jentene: det være

seg seksuell trakassering, urettferdig behandling, lønnsproblemer, usikkerhet i verne spørsmål, permisjonsspørsmål eller jobbfordeling. Måter de løste slike problemer på, var ved å gå sammen til formann eller tillitsmann etter å ha diskutert problemet, de gikk til verbale motangrep på mennenes seksuelle provokasjoner, hengte opp bilder av nakne menn eller rev ned de nakne damene som et tilsvær, forlangte kollektivt annen jobbfordeling eller fleksitid/reduert tid for småbarnsforeldre og støttet hverandre i krav om at sikkerhetsreglene skulle bli fulgt.

Det meste av kvinnenes samhandling gikk på å demme opp mot ytre press. Og det ytre presset det følte mest tvingende å opptre i forhold til, var ikke det teknisk/økonomiske systemet, men mennenes arbeiderkollektiv. Delvis har dette sammenheng med mindre fagpolitisk erfaring, og delvis at presset fra mennenes motvilje var noe de daglig måtte hankses med.

Kun et mindretall av kvinnene følte seg som en del av mennenes fellesskap. Disse kjente gjerne miljøet godt fra før, hadde ektefelle, slekt og andre kjente på bedriften eller de ble gjennom politisk interesse deltakere i politiske grupperinger. Menns og kvinners ulike erfaring og livssituasjon la hindringer i veien for en felles normoppfatning. Kvinnene var vant til høyt tempo og tok dette med seg. I mennenes øyne ble de "akkordbrytere". At småbarnsmødre med relativ kort ansiennitet fikk redusert tid eller dagtid, ble oppfattet som urettferdig av menn med lang yrkesansiennitet som kunne trengt det samme. Synspunktene på sikkerhetsspørsmål varierte og fikk konsekvenser for jobbutførsel og bemanning.

Et annet hovedproblem var at de var så få. Ofte var det bare én til to kvinner på skiftet eller avdelingen. Det at det er flere kvinner på skiftet, er heller ingen garanti for fellesskap. Aldersforskjell var vanligvis en barriere mot fellesskap og nærmere samhandling, likedan ulike interesser både politisk og mer alment, og i en del tilfeller ulik klassetilhørighet eller -orientering.

Nå kan en kanskje slutte ut fra dette at hos kvinner i mannsarbeid finner du samhold, men det er sikkert fordi de er utsatt for et sterkt ytre press og må slutte seg sammen mot sin felles "Fiende". I kvinnemiljø er det fortsatt like ille. Jeg er ikke så sikker på det. Nå har jeg ikke systematisk studert fenomenet samhold i mer kvinnedominert arbeid, men en del spredte erfaringer peker i retning av større grad av samhold kvinner i mellom enn en har antatt. Spredte observasjoner fra andre forskere peker i samme retning. Jeg vil gi noen eksempler:

- Kvinner som vasket på anlegg og som hadde svært ulikt gode arbeidsoppgaver, fordelte selv jobbene og roterte oppgavene seg imellom. (Leira, 1979).
- På en bedrift hvor kvinnene hadde helkontinuerlige skift og ofte fikk vite i siste øyeblikk neste dags skift, fordelte og innordnet de seg uformelt etter hverandre. Denne bytteordningen var mye utbredt blant småbarnsmødre og lite blant de eldre.⁵⁾
- Også i rengjøring skjer det hyppig at en skifter tid, jobb, vasker for hverandre og gir hverandre en håndrekning (Kalleberg, 1980).
- Ekspeditriser støtter, råder og trøster hverandre i forhold til vanskelige kunder. (Brandt, 1978).
- Kvinner i industrien legger daglig til ekstra tid i tillegg til ordinær arbeidstid for å få mer hygge sammen. (Aga, 1980).
- I hotell hvor reglene på oppførsel er strikse og mulighetene for pauser sterkt begrenset/delvis ikke tillatt, hjelper jentene hverandre til å ta pauser, til å kunne snike til seg smuler fra de rikes bord og ved å bytte vakter.⁶⁾

Disse eksemplene viser at kvinner også viser samhold og hjelper hverandre. Hvorvidt en finner splid og uenighet eller fellesskap og samhold, tror jeg er avhengig av hva en vil finne. I både kvinne- og mannsmiljø vil en kunne finne begge deler, men uttrykksformene vil være ulike. Har en mennenes form for samhandling som norm, kan en lett finne lite samhandling hos kvinner. Samhold må imidlertid ses i forhold til de strukturer de ansatte handler innenfor. Kvinner arbeider ofte i miljø med sterk båndlegging på aktiviteten eller samhandlingen, enten i form av akkord, samleband, tidspress, småsjefer eller rigide regler for oppførsel. Fordi kvinnene har mindre makt i samfunnet og har hatt en mer marginal tilknytning til arbeidsmarkedet, kan de óg i mindre grad nytte forhandlingsapparatet og kjempe seg til samme muligheter i arbeidssituasjonen. Siden strukturene rundt kvinnearbeid er strengere, og kvinnes muligheter til å disponere tid strammere, vil óg kvinnes samhold bli mindre synlig. Og kvinnesamhold må derfor undersøkes på kvinnearbeidets premisser.

Et annet problem blir imidlertid: Hvem tjener på dette samholdet? Hvis et samhold er basert på å oppnå et mål, f.eks. gå inn for et bedre arbeidsmiljø som også de svake tjener på, kan samhandlingen kanskje på lang sikt også få et positivt resultat. Men ofte vil samhandlingen bare være positiv i seg selv og kun løse problemet kortsiktig, som tilfellet er i eksemplene ovenfor. På lang sikt ville et samhold som gikk ut på å kreve fra arbeidskjøper fremfor å tillemppe dårlige ordninger og lure seg til kontakt, være mer ganglig.

- 1) Fra prosjektet Kvinner i tradisjonelt mannsarbeid. Prosjekt for Arbeidsavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1976-1980. Dataene omfatter 15 bedrifter, hvor 175 kvinner ble intervjuet.

- 2) Egen forskningserfaring fra 3 større prosjekter med flere hundre intervjuer viser at mytene om kvinnelig arbeidskraft som Holter behandler, fremdeles er svært livskraftige.
- 3) Harriet Holters veiledningsprosjekt for kvinneforskere har samhold som hovedtema. Jeg har ikke deltatt i dette da samhold har vært et mer perifert tema i mitt arbeid. Jeg har heller ikke lest arbeidsboka "Kvinner og fellesskap", (Psykologisk institutt, 1980) fra veiledningsprosjektet.
- 4) Artiklen er her sterkt forkortet i forhold til rapporten hvor stoffet inngår: S.Aga: "Eg går aldri tilbake" Oslo, ISF, 1981, kommer
- 5) Upublisert materiale. (Aga og Kalleberg)
- 6) Fra min egen 4-årige hotellerfaring.

Eva Adolfsen	:	Kvinnomyter, Sth. Prisma, 1976
Synnøva Aga	:	"Skal det være likestilling, så skal ska' det være". Om kvinners integrasjon i tradisjonelt mannsarbeid, Oslo ISF, Arbeidsrapport 3/80.
Synnøva Aga	:	"To skritt fram og ett tilbake", Om kvinners rekruttering til mannsyrket, Oslo, ISF, Arbeidsrapport under arbeid 1980/81.
Synnøva Aga	:	"Tradisjonelt mannsarbeid - også for kvinner?" I: A.M. Berg ved m.fl.) I kvinners bilde, Oslo Pax, 1977
Richard David Barren
& Geoffrey Michael
Norris	:	"Sexual devision and the labour market I: Diana Barher & Sheila Allen: Dependence and Exploitation in Work and Marriage, N.Y., Longman, Inc., 1976
Ellen Brandt	:	"Kvinner i butikk", Oslo, ISO, h.f. oppg. 1978.
Peter B. Doeringen
& Michael J. Piore	:	"Unemployment and the dual "labor market" Public Interest, Winter 1971,
Arne Ebeltoft	:	"Arbeidsmiljø i rengjøringsfaget", Oslo, AFI, 1977
Ted. Hanisch
(red.m.fl.)	:	"Marked for arbeid", Oslo, U, forl., 1980

- Harriet Holter : "Kvinnerns liv og arbeid", Oslo, U.forl., 1974
- Annemor Kalleberg : "Arbeidsmarkedet, jobbutforming og familiebinding, I Hanisch (red.m.fl.): Marked for arbeid, Oslo, U.forl., 1980
- Aud Korbøl : "Kvinner ombord", Oslo, ISO, mag.avh., 1970
- Aud Korbøl : Hvem er "vi"? Sosiologisk undersøkelse i Televerket 2, Oslo, ISF, 1977
- Merete Lie og Knut Aarvak : "Kvinnerns yrkestilknytning"- en undersøkelse fra en industribedrift, Trondheim, IFIM, 1978
- Sverre Lysgaard : "Arbeiderkollektivet", Oslo, U.forl., 1961
- Arnlaug Leira : "Kvinner på en oljearbeidsplass", Stavanger, Rogalandsforskning, rapport nr.6, 1978
- Rosabeth Moss Kanter: "Women and Hierarchies", San Francisco, paper, August 1975,
- Bente Skansgaard : "Maskuline verdier på vei inn i sykepleien?" Profesjonalisering, teknologi og endra kjønns sammensetning, Oslo, ISO, h.f.oppg., kommer 1980.

FORSKNINGSPROSJEKT I KVINNEHISTOPIE.

"KVINNERS ARBEID I SAMFUNN OG FAMILIE I NORGE
CA. 1875 - Ca. 1940".

Av Ida Blom

NAVF, Rådet for humanistisk forskning, avholdt i 1975 en konferanse om kvinneaspekter i humanistisk forskning. Som en følge av denne konferansen ble det satt av midler for en tre års periode til et programområde for forskning som tar opp kvinneaspekter i de humanistiske fag. Blant de fag som har nytt godt av disse midlene er også historie.

På det nordiske historikermøte i 1977 var en dag satt av til emnet Kvinner i arbeidslivet i de nordiske land fra ca. 1850 til 1914. Diskusjonene viste at det på dette felt lå mange interessante forskningsoppgaver, og det ble dermed lagt grunn til et nordisk samarbeidsprosjekt om kvinners arbeid i samfunn og familie.

Dette er bakgrunnen for at NAVF fra henholdsvis 1. august 1980 og 1. januar 1981 har tilsatt tre stipendiater som skal utarbeide det norske bidrag til det nordiske prosjektet.

Formålet med både det nordiske og det norske prosjekt er å beskrive og forklare endringer og konstanter i kvinners arbeid under overgangen fra agrar- til industrisamfunn. Ut fra en rekke forskjellige synsvinkler vil forskerne studere både kvinners ulønnnete arbeid, f.eks. i familien, og det lønnete arbeid som var knyttet til markedøkonomien. Kvinnearbeidet blir satt inn i generelle økonomiske, sosiale og politiske endringer i perioden, og også satt i relasjon til kvinners reelle eller forventede roller som hustruer og mødre. Det siste betyr at faktorer som kjønns- og aldersfordeling i befolkningen, ekteskapsfrekvens, giftemålsalder og antall barn i familien, samt normer for kvinners adferd i ulike sosiale grupper systematisk trekkes inn i undersøkelsene.

Det første av de tre del-prosjektene som utgjør det norske prosjekt, er en undersøkelse av kvinnearbeidet i Arna prestegjeld utenfor Bergen. Ingeborg Fløystad er ansvarlig for dette del-prosjektet. Hun tar for seg endringer i kvinners arbeid som følger av omlegging av den agrare teknologi, av etablering av tekstilindustri, moderne kommunikasjon, og utdannelsesinstitusjoner og dermed økende nye ervervsmuligheter.

Det andre del-prosjektet, utføres av Gro Hagemann. Hun vil sammenlikne rekruttering, lønn, arbeidsforhold, osv. for kvinnearbeid innenfor et av de tradisjonelle kvinneyrker, syersker, med liknende forhold innenfor et kvinneyrke som vokste fram på grunn av ny teknologi, nemlig telegraf- og telefonistinnene.

Endelig vil det tredje del-prosjektet som Jorunn Bjørgum skal arbeide med ta opp organisatoriske utslag av kvinners arbeid. Det dreier seg om organisasjoner dels med rot i kvinners tradisjonelle husmor- og morsfunksjon (Norges Husmorforbund) dels med rot i arbeid som kan betraktes som en videreføring av kvinners ansvar for barneoppdragelse (Norges Lærerindforbund) og dels som uttrykk for en overgang fra veldedighetsarbeid til profesjonalisert sosialarbeid (Norske Kvinners Sanitetsforening).

De tre norske delprosjektene har til en viss grad paralleller i delprosjekter som utføres i de andre nordiske land. Det nordiske prosjektet blir ytterligere knyttet sammen av to serier av kildesamlinger. Den ene omfatter statistiske opplysninger om økonomiske, demografiske og sosiale endringer i de nordiske land i perioden. Den andre gir en oversikt dels over lovgivning som berørte kvinners arbeid, familie og ekteskap, dels over de viktigste organisatoriske utslag av kvinners arbeid. Utkast til disse kildesamlinger skal presenteres på det XVIII Nordiske Historikermøte i Finland i august 1981.

Det norske prosjektet utgjør også en viktig del av grunnforskningen som nå er påbegynt med det formål å utgi en håndbok i norske kvinners historie de siste to hundre år. Den håndboken

vil bli redigert og ihvertfall delvis skrevet av fire historikere, som danner styringsgruppen for det norske prosjektet, Anne-Lise Seip og Sølvi B. Sogner, Historisk institutt, Universitetet i Oslo, og Ståle Dyrvik og Ida Blom, Historisk institutt, Universitetet i Bergen.

APROPÓS GJESTEBESØK AV TILLIE OLSEN

Den amerikanske kvinnelige forfatteren TILLIE OLSEN besøker Oslo i dagene 6. og 7. oktober. (Se "Nytt om kvinneforskning nr. 2 og 3 1980). Tid og sted for gjesteforelesninger i Oslo:

Mandag 6. oktober kl. 1015-1200

Auditorium 3, Sophus Bugges Hus, Universitetet, Blindern

Tirsdag 7. oktober kl. 1900.

"Our great Scandinavian Legacy Begins to be understood - or Recognized".

Nobelinstituttet, Drammensveien 19, Oslo 2.

Interesserte kan få nærmere opplysninger om Tillie Olsens opphold i de øvrige universitetsbyene ved å kontakte:

I Tromsø: Prof. Robert Barnard, Inst. for språk og litteratur

I Trondheim: Amanuensis Sigmund Ro, Norges Lærerhøgskole

I Bergen: Universitetslektor Ulf Lie, Engelsk Institutt

KVINNEFORSKNING I DE HUMANISTISKE FAG

Uttalelse fra Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H) til forskningsinstitusjonene i de nordiske land.

"Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H) har på flere møter drøftet kvinneforskningen innen humanistiske fag. Selv om det i de siste årene er skjedd en gledelig økning av aktiviteten på feltet i alle de nordiske land, og i alle fall i Norge og Danmark fra forskningsrådenes side er avsatt penger særskilt for kvinneforskning, er det fremdeles et sterkt behov for å støtte og stimulere virksomheten. I flere av de mindre humanistiske fag kan man ennå ikke tale om en kvinneforskning, og prosjekter som tar opp kvinnerelevante temaer eller tar sikte på å undersøke den sosiale og kulturelle bakgrunn for ulikheter mellom kjønnene, har vanskelig for å slå igjennom i konkurranse med prosjekter av tradisjonell type. For å gi nordiske kvinneforskere anledning til å møtes og diskutere felles metodiske, faglige og fagpolitiske problemer, arrangerte NOS-H en konferanse på Hurdalsjøen 7.-10. mai 1979. Forskerne kom der med en rekke forslag til hva som bør gjøres for å stimulere til og styrke arbeidet med kvinnerelevante problemstillinger og emner i forskning og høyere undervisning.

Kvinneforskning er et forsømt område. For om mulig å endre på dette må såvel forskningsrådene og universitetene som de bevilgende myndigheter være villige til å sette i gang særlige tiltak som støtter og stimulerer kvinneforskningen i en overgangsperiode. Ikke minst ligger det i kildesituasjon og metode vanskeligheter som det krever tid og ressurser for å overvinne.

Prosjekter som tar sikte på å kartlegge kvinners sosiale og kulturelle aktivitet i fortiden vil ofte måtte starte på nokså bar bakke, fordi kildematerialet ikke er samlet, registrert og bearbeidet som det tilsvarende mannsmateriale. Dessuten rår det i kvinneforskningen en del metodisk usikkerhet og et sterkt behov for tverrfaglig utnyttelse av f.eks. sosiologiske og psykologiske teorier som forklarer kvinners sosialisering og bevissthetsdannelse. Vi vil i denne sammenheng særlig peke på at forskere som tar opp kvinnerelevante emner og problemer på alle trinn har behov for å vurderes og veiledes av seniorforskere som selv har engasjert seg i kvinneforskning eller i det minste har vist en positiv holdning til å ta opp slike problemstillinger. Mangel på innsikt og forståelse for problemområdet i etablerte forskningsmiljøer er en faktor som kan slå uheldig ut både når et prosjekt konkurrerer om penger og når søkere konkurrerer om en stilling.

Ved planlegging av mange prosjekter i humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag bør kvinnerelevante problemstillinger søkes innarbeidet. Et emne som ved første øyekast ser nøytralt ut, kan vise seg å være ensidig fordi det ikke tar ulikheter mellom kjønnene med i sin forklaringsmodell. Også for fagkonferanser av ordinært slag bør det være et krav at programmet ikke blir ensidig mannsdominert på en måte som ser nøytral ut ved første øyekast.

Det er ønskelig at universitetene oppfordrer sine yngre kandidater til å ta opp kvinneforskningsemner. Særlig kan hovedoppgaver og doktoravhandlinger gi god mulighet for å kartlegge kvinners aktivitet, sosiale og kulturelle vilkår, bakgrunnen for ulikheter mellom kjønnene, problemer som bare angår kvinner eller som rammer de to kjønn med forskjellig styrke. For at slike emner skal kunne virke fristende både på mannlige og kvinnelige kandidater, bør studieplanene på de elementære trinnene innlemme kvinneproblematikk og kjønnsvariabler som obligatorisk lærestoff. Dette vil selvsagt bli en vanskelig og krevende oppgave for lærere som ikke selv har arbeidet med slike problemer, men både i undervisning og veiledning bør man kunne utnytte muligheter for tverrfaglig samarbeid over instituttgrensene.

Både forskere som arbeider med kvinneemner og andre forskere som må påta seg å undervise eller veilede i slike emner, har et stort behov for å følge med i det som skjer på dette feltet. Det er derfor særlig nødvendig at vi betrakter de nordiske land som en enhet, og både nytter fagtidsskrifter og fagkonferanser til å spre informasjon mellom nabolandene og mellom humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag".

KVINNEFORSKNING VED INSTITUTT FOR FREDSFORSKNING (PRIO)

Vi er en gruppe kvinner som skriver hovedoppgaver og forskningsrapporter over freds- og kvinneverlevante temaer. Arbeidsområdene ved instituttet spenner dessuten over utviklingsstudier, menneskerettigheter, militarisme, nedrustning, informatikk og metode. Vi er interesserte i at flere kvinner søker seg til PRIO, og vi vil i den forbindelse informere om følgende:

- PRIO utlyser hvert år studentstipend som vanligvis blir gitt i det avsluttende hovedfagsarbeidet og som vanligvis gjelder for ett år
- PRIO har utlyst et vikariat i forskerstilling med varighet, fra ett til to år. Det kreves mellomstillingskompetanse og kvinnelige forskere oppfordres til å søke. Søknadsfristen er 1.oktober 1980.
- PRIO har en fast seminarrekke (i høst vil to seminarer bli viet kvinneforskning). Interesserte bes sende navn og adresse til seminarkomiteen ved instituttet eller henvende seg direkte til:

Vigdis Mathisen/Turid Heiberg
Institutt for Fredsforskning
Rådhusgaten 4, OSLO 1
Tlf: 11 41 05

BOKOMTALE

"HVA ER KVINNESAK?!"

En bokomtale av Anne Lise Ellingsæter.

Dette spørsmålet stilles i tittelen på ei bok skrevet av Karin Mundal Johnsen. Boka lanseres med undertittel: "Et forsøk på klargjøring, og et oppgjør med enkelte tendenser innen dagens kvinnebevegelse".

"Klargjøringen" består i innføringen av begrepsparet transcendens og immanens, hentet fra Simone de Beauvoirs klassiker "Det annet kjønn". Mundal Johnsen siterer fra de Beauvoir: "Ethvert individ som er opptatt av å rettferdiggjøre sin eksistens, vil oppleve den som et aldri stillet behov for å nå utover seg selv, for transcendens. Men det som gjør kvinnes situasjon så spesiell er at hun - en fri og selvstendig skapning som ethvert menneske - oppdager og velger seg selv i en verden der mennene tvinger henne til å ta på seg rollen som den Andre. Alle krav går sammen om å gjøre henne til objekt og vie henne til immanens, stagnasjon, idet hun hele tiden vil bli hindret i sin aktive utfoldelse...".

Det foregår en drakamp mellom det transcendent og det immanente i ethvert menneske, konflikten mellom kravet om å "nå utover seg selv" og fristelsen til å stagnere. Mundal Johnsen hevder, i tråd med de Beauvoir, at kjernen i kvinnes undertrykkelse består i at hennes transcendens hemmes. Mannen har beholdt det vestentligste trekk ved menneskets aktivitetsutfoldelse, transcendensen, som sitt privilegium.

I boka nevnes den distre professor som vandrer rundt i solskinnet i sine kalosjer, oppslukt av et eller annet vitenskapelig problem, som et klassisk eksempel på transcendens. Men transcendens er ikke nødvendigvis noe som er særegent for kunstnere og vitenskapsmenn, men menneskets ønske om å bruke sin eksistens som et ledd i en eller annen større sammenheng.

Kvinner muligheter til å utfolde sin transcendens er utmerket, hvis det bare gjelder "sig selv at døde", sier Mundal Johnsen.

Fordi hele kvinnerollen er lagt opp til å sette egne behov til side. Kvinner befinner seg i en nærmest konstant "objekt" - tilstand, karakterisert ved at andre stadig griper inn i deres bevissthet utenfra. Mundal Johnsen oppsummerer det slik: "Å være alene er enten forbudt for kvinner; hvis det er tillatt, vil objektfølelsen, som det ikke er helt lett å riste av seg, medføre at man likevel befinner seg "på vakt"... Resultatet er at kvinners muligheter til å la sinnet "slippe taket" i kroppen er enormt beskåret i forhold til menns muligheter, i en grad som er mer enn tilstrekkelig til å forklare den forskjell i transcendens man kan observere mellom kjønnene".

De tendensene innen kvinnebevegelsen Mundal Johnsen tar oppgjør med er den stadig sterkere fokusering på alle slag "kvinnebegreper", som kvinnekulturen, kvinnespråk, kvinnehistorie osv. "Nytt om kvinneforskning" blir framhevet som et organ hvor slike ideer formidles: At veien til kvinnefrigjøring går gjennom fokusering på disse begrepene.

Mundal Johnsen går hardt ut mot "kvinnekulturbegrepet" idet mener at innføringen av dette begrepet i seg selv er undertrykkende. Jakten på kvinnekulturen har ført til en glorifisering av immanente verdier som jordnærhet, stabilitet, nærhet, myke verdier o.s.v. Dette har vendt kvinnes blikk bort fra mannens kultur og avskåret mulighetene for kvinner til å bruke denne kulturen til å gjenkjenne sin transcendens. Fenomener som "omsorg", "følelser" og offervilje er ofte de positive verdiene som forbindes med kvinnerollen. Og som resultat av menneskers egne frie valg er disse verdiene positive, som rollegenskaper vil de ofte bli pervertert fordi rollen blir tredd nedover hodet på folk uten hensyn til deres evner og anlegg. Den subtile forskjellen mellom kvinnesaksmotstandere og kvinnesakskvinner er at motstanderne regner kvinners "verdifulle spesialegenskaper" som medfødt, mens kvinnesakskvinnene regner dem som ervervet. Mundal Johnsen oppgjør med vrangforestillingene om at transcendens er mannlig og at immanens er kvinnelige, går som en tråd gjennom hele boka.

Et av bokas seks kapitler heter "Familiepremisset". Her går

Mundal Johnsen til angrep på den måten barneomsorgen organiseres på i dagens samfunn, nemlig at "Hovedansvaret for den fysiske omsorg og det "vakthold" som oppfostringen av et barn innebærer, påhviler barnets biologiske mor og far". I dagens situasjon, hvor også kvinnene deltar i yrkeslivet, har omsorgen for barna blitt noe som skal gjøres i fritiden. Og dette har igjen ført til at folk med barn ikke har noen virkelig fritid, d.v.s tid som er deres egen, da de kan videreutvikle seg som voksne mennesker. "Systemet har bare kunnet oppstå fordi "samvær med barn" oppfattes som et livsinnhold på et så høyt plan at det overstråler alle andre aktiviteter. Dette er ikke noe annet enn den gamle løggen som ble brukt til å glorifisere kvinnes stilling, og som så fullstendig bort fra deres transcendens". Mundal Johnsen går imidlertid ikke inn på alternative måter å organisere barneomsorgen på.

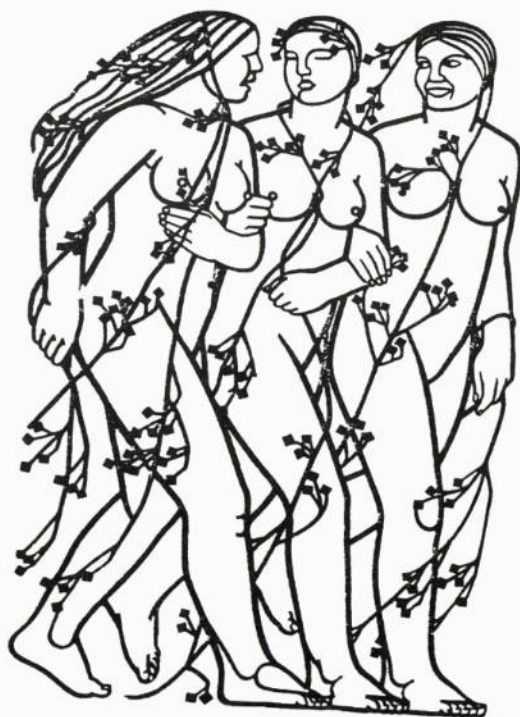
Som illustrasjoner til sine problemstillinger bruker Mundal Johnsen eksempler fra litteraturen med forfattere som Dag Solstad, Henrik Ibsen, Bob Dylan, Alexander Kielland m.fl.

Kari Mundal Johnsen: "Hva er kvinnesak?"
Gyldendal Norsk Forlag 1979.

MØTER

SEMINARER

KONFERANSER

LANGUAGE AND POWER CONFERENCE I BELLAGIO,
ITALIA

av Tove Beate Pedersen

Det var tre kvinner; Dale Spender, Cheris Kramarac og Muriel Schulz, som tok initiativet til og som arrangerte the Language and Power Conference som fant sted i The Rockefeller Foundation Study Center i Bellagio i Nord Italia 4. - 8. april 1980.

Det var bare tjue deltakere og dette ga oss anledning til å bli godt kjent. Deltakernes faglige bakgrunn varierte. Det var relativt få samfunnsvitere og en overvekt av filologer/lingvister. Ellers kan nevnes at kvinnene var i flertall uten at det impliserte at de også dominerte talelisten. Denne tendensen ble for øvrig tatt eksplisitt opp i løpet av konferansen og endret i riktig retning etter kritikk og sjølkritikk.

Undertegnede deltok på konferansen dels med utgangspunkt i eget arbeid med maktaspektet ved kommunikasjon mellom personer av samme og ulikt kjønn og dels som representant for et forskningsmiljø ved Psykologisk Institutt i Oslo som har studert maktaspektet ved språk/kommunikasjon med hensyn på også andre variable enn kjønn: alder, sosial klasse, ulike former for psykopatologi.

Formålet med å samle vitenskapsfolk fra 9 forskjellige land var å gi disse, som alle er opptatt av ulike aspekter ved makt og språk/kommunikasjon, muligheter til å diskutere egne og andres synspunkter og funn. Man hadde imidlertid også som overordnet mål å medvirke til at det utvikles en omfattende teori om språk og makt.

Konferansen var inndelt i ulike temaer. For hvert hovedtema skulle en så diskutere 1) nåværende retninger 2) mulige bidrag fra ulike forskningsperspektiv 3) framtidige retninger.

Siden forsamlingen var så liten, foregikk all diskusjon i plenum.

Følgende hovedtemaer og artikler ble presentert: 1)

SOSIAL STRATIFICATION AND LANGUAGE

Pierre Achard. Is Social Stratification Outside of Language?

Cheris Kramerae. The Organization of Language and Power

Patricia Nichols. Sosial Stratification and Language

Albert Verdoodt. Language Maintenance, Language Shift and Socio-economic Development

POWER OF WORDS

Marlis Hellinger. Occupational Titles in German

Trevor Pateman. Power over Language and Power in Language

Gill Seidell. Right Wing Thought and Language

POWER IN WRITING

Dale Spender. Defining Reality: A Powerful Tool

Muriel Schulz. The Struggle for Authenticity and Authority

POWER IN DISCOURSE

Hans Arndt. Strategies in Conversation

Susan Ervin-Tripp. Family Communication: Who's on Top

Tove Pedersen. Sex-bound Patterns of Control in Communication

Helen Roberts. Power and Control in Academic Discourse

INSTITUTIONAL POWER

Johanna DeStafano. Making Policy: The Language of Cultures-in-Contact in Schools

Murray Edelman. Mystifying Political Communications

William M. O'Barr. Silence in the Courtroom

Geneva Smitherman. Linguistics and the Law: Black Language as Power

Ruth Wodak-Leodolter. The Language Defendants Speak at Court

INTERNATIONAL RELATIONS AND LANGUAGE

Sherida Altehenger-Smith. Language Planning in Singapore

William Mackey. The Power and Diffusion of Language in Demographic and Geographic Contexts.

- 1) Jeg har en del av artiklene om noen skulle være interessert i hva som gjemmer seg bak titlene.

De ulike innleggene sprikte i særdeles stor grad, og dette gjorde det vanskelig å få i gang gode diskusjoner. Som nevnt var flertallet av deltakerne primært lingvistisk/filologisk orientert, så en god del av innleggene falt noe på siden av det jeg som psykolog er opptatt av. Den avdelingen som ga meg størst faglig utbytte og som dessuten fikk den mest engasjerte diskusjonen var den som omhandlet Institutional Power. Det overordnede temaet her var ulike gruppers møte med institusjonell makt og hvordan språket er en viktig faktor i å opprettholde og videreføre denne makten.

Sammenfattende må jeg medgi at det faglige utbyttet av konferansen ble magrere enn jeg hadde ventet - og en grunn til at dette ble resultatet synes jeg det er viktig å nevne slik at framtidige arrangører av konferanser kan ta det til etterretning. I innbydelsen til konferansen ble vi bedt om å sirkulere våre innlegg til de øvrige deltakerne i god tid før april. Dette var det imidlertid bare et fåtall som gjorde. Jeg synes dette vitner om en grov undervurdering av det handikapet som ikke-engelsktalende stiller med i slike sammenhenger. Jeg hadde klart langt større utbytte av de diskusjonene som fulgte innlegg som jeg hadde hatt anledning til å studere i fred og ro før jeg dro, enn av de øvrige.

Når denne kritikken er avlevert, vil jeg imidlertid si at jeg i høyeste grad hadde utbytte av konferansen. Anledningen til å treffe og diskutere mer uformelt med forskere innen mitt eget felt er både umiddelbart inspirerende og gir kontakter som blir viktige å ha i videre arbeid. Dessuten: Villa Serbelloni som studiesenteret i Bellagio heter, er en slottslignende bygning omgitt av en skjønn park med fontener og lysthus dekt av eføy, og med utsikt over Como-sjøen og snødekte alper i det fjerne. Å forlate sneslaps i Oslo og komme hit til sol, 15-20⁰, frukttrær og blomster i fint flor og 5 dagers opphold under særdeles behagelige forhold var en mentalhygienisk "kick" av de sjeldne.

SEMINAR OM "KVINNER OG REGIONAL PLANLEGGING"

av Asbjørg Fyhn og Irene Kulleseid x)

"Kvinnepolitisk Planforum i Oslo som har som formål å arbeide for konkretisering av kvinneperspektiv på planlegging, arrangerte i dagene 21. og 22. april et seminar om "Kvinner og regional planlegging". Forumet, som er tverrpolitisk, er åpent for alle kvinner med interesse for planleggingsspørsmål. Deltakerantallet var ca. 100, og de som deltok kom fra ulike institusjoner - fra offentlig administrasjon i stat, fylker og kommuner, frivillige organisasjoner som Norges Bondekvinnelag, Norges Husmorforbund, fra forskning og undervisning og fra politiske partier.

Emner som ble tatt opp var: "Historisk perspektiv på kvinner og arbeid i distriktene", "Kvinner og distriktsutbygging", "Kvinner i primærnæringene" og "Kvinner i organisjoner og politikk".

Lønnsarbeid for kvinner ble det temaet som preget seminaret. En mente stort sett at lønnsarbeid for kvinner burde i større grad enn nå sette sitt preg på de politiske virkemidler i framtida dersom en ville sikre bosetting i utkanten og hindre at kvinnene reiser ut for å få seg arbeid. 420 000 nye arbeidsplasser innen år 2000 var tall det ble anslått var nødvendig å skaffe til veie dersom alle arbeidsføre skulle kunne sikre seg arbeid.

STOR UVITENHET OM UTKANTPROBLEMENE

Oppsummeringen på seminaret siste dag viste at representanter fra departementene var svært uvitende om de problemene utkantene strir med. Denne uvitenheten innrømmet flere - og de mente at seminaret hadde fungert svært godt informativt.

- 6 timers dagen - eventuelt 4-timers dagen ble det reist spørsmål om i oppsummeringene. Flere mente at dette var et mulig virkemiddel (ved siden av andre) for å sikre kvinner sysselsetting i framtidas samfunn. Dette spørsmålet ble det dessverre ikke tid til å gå nærmere inn på - men bør bli et emne for debatt senere. Men en sak lurer vi sterkt på. Hvorfor aksepterte ikke Landbruks-

og Fiskeridepartementet invitasjonene? - Mener de at de har den fulle oversikt over de feltene de skal dekke - og derfor ikke trenger noen videre korrigerings - eller???"

x)
Disse linjene er hentet fra Asbjørg Fyhns og Irene Kulleseids omtale av seminaret i Studentavisa, nr. 4, mai 1980.

Rapporten fra seminaret kommer ut i slutten av oktober og kan fåes ved henvendelse til:

Norsk Institutt for by- og regionforskning
Biblioteket
Postboks 15, Grefsen
OSLO 4

INNTRYKK FRA ISA'S KVINNEKONFERANSE I BULGARIA, 8-11 JULI 1980

Av Anne Marie Berg, Lise Kjølørød, Kari Skrede,
Kristin Tornes og Hildur Ve.

Styret i Research Group 32: Sex Roles and Society innen International Sociological Association, bestemte seg for å arrangere denne konferansen etter erfaringene fra verdenskonferansen i Uppsala 1978. Det var der uhyre vanskelig å få diskutert kvinneforskning innimellom alle de andre faglige tilbudene som pågikk hver dag. Dessuten var det ganske få deltakere fra den tredje verden, i og med at Sverige er ett av verdens dyreste land. Det ble derfor bestemt å arrangere en konferanse for kvinneforskning mellom to verdenskonferanser. Konferansen skulle legges til et rimelig land, og spesielt kvinneforskere fra den tredje verden skulle oppmuntres/støttes til å delta. Dessuten så vi det som vesentlig å få bedre kontakt med sosiologer i Øst-Europa. Temaet som ble valgt var med vilje ganske omfattende i utgangspunktet - derved skulle flest mulig bli interessert i å delta. Samtidig måtte det inneholde noen avgrensede stikkord, slik at det var mulig å få finansiert konferansen. Etter en del kontaktvirksomhet sa den bulgarske sosiologforening seg villig til å stå som arrangør, og tema for konferansen ble: Women's work on the land and in the City.

Dessverre var det vanskelig å få informasjon om detaljene i konferansen før vi ankom i Varna. Vi kjente derfor hverken til endelig program eller hvor mange, enn si hvem som skulle delta da vi reiste nedover. Det viste seg å være ca. 35 deltakere - de fleste fra USA. Der var noen få fra Bulgaria, en fra Polen, en fra Ungarn, en fra Cuba, en fra Canada, en fra Israel og 5 fra Norge. Forskere fra den tredje verden glimret med sitt fravær. Pene formuleringer og hensikter må nok følges bedre opp skal forskere som har større vanskeligheter enn europeere og nord-amerikanere når det gjelder å få reise på konferanser kunne delta.

Det var store variasjoner i de temaer som ble tatt opp:

kvinner arbeid i Polen, kubanske kvinners rolle i videreføringen av revolusjonen, Kari Skredes og Kirsten Bjørus bidrag om endring i norske kvinners deltakelse i yrkeslivet, legale reformer for å fremme kvinners arbeidsmuligheter i USA. De fleste bidragene var meget interessante og hadde et høyt faglig nivå. Flere arbeider utnyttet et omfattende datagrunnlag og anvendte avanserte kvantitative teknikker. Men overvekten av nord-amerikanske bidrag gjorde at programmet ble vel mye knyttet til forhold som er lokale innenfor den amerikanske samfunnsstrukturen. Dominansen av nord-amerikanere førte også til at diskusjonen i mindre grad kom til å dreie seg om generelle forhold og mer om tekniske detaljer i de fremlagte papers. Da ikke noe materiale var blitt distribuert til deltakerne på forhånd, førte språkproblemer til at få deltok i de formelle diskusjonene.

En liste over noen av notatene som ble presentert på konferansen, og som gir et godt bilde av bredden, presenteres helt til slutt her. Notatene kan lånes ved henvendelse til de norske deltakerne på konferansen.

De mer uformelle samtalene både med amerikanerne og de andre deltakerne var meget givende og interessante. Vi fikk etablert viktige faglige og personlige kontakter og gjenoppfrisket tidligere vennskap. Igjen viste det seg at det er slike uformelle kontakter som gjør internasjonale konferanser verdt å delta på. Dette gjelder nok også for konferanser som er så små som denne.

Sett med norske kvinneforskerees øyne ble det igjen klart at vår forskning befinner seg på et avansert plan både når det gjelder teoretisk debatt og empirisk/politiske studier. Det syn vi ofte møter i slike internasjonale fora er imidlertid at de samfunnsmessige problemer for kvinner som vi er opptatt av, og de kvinnepolitiske implikasjonene vi trekker, av mange andre sees på som luksusproblemer. Derfor blir det desto viktigere at debatten i slike fora tar som utgangspunkt en utveksling av erfaringer og teoretiske angrepsmåter som kan være fruktbare innenfor ulike samfunnsmessige rammer. Hvis ikke vil nok vi skandinaver - som også som kvinner sitter på toppen i verdens-

systemet - lett bli oppfattet som lite lydhøre og vår innsats som lite relevant både for den forskningsmessige og den mer politiske innsats kvinneforskere i andre deler av verden er engasjert i. Dette gjelder også i forhold til nord-amerikansk kvinneforskning.

For oss illustrerte denne ISA konferansen også hvilke store problemer det representerer å skulle ha en faglig åpen diskusjon med øst-europeere - en diskusjon som nødvendigvis må inkludere politiske spørsmål. Temaet kvinners arbeid er ikke minst delikat i en slik sammenheng. Det offisielle stempel som en slik konferanse får - og det at den dessuten blir brukt i propagandaøyemed - vanskeliggjør en åpen og redelig fagdebatt. Denne blir derfor tilsvarende frustrerende for oss - og sikkert også for de fleste øst-europeere. Antakeligvis er dette den prisen vi må betale dersom vi er interesserte i å kunne ha faglig kontakt gjennom offisielle fora med kolleger i øst-statene overhodet.

I en uformell samtale mellom noen av de kvinnelige bulgarske forskerne og de norske deltakerne kom vi til en viss grad igjennom den tradisjonelle ideologiske barrieren: "Alle kvinners problemer med likestilling ble opphevd ved gjennomføringen av sosialismen i vårt land." Som i Norge er det et stort problem i kvinnelige bulgarske forskeres øyne at omsorgsoppgavene er så ujevnt fordelt mellom kvinner og menn. Bulgaria har gjennomført en ordning der også fedre har rett til å være hjemme et visst antall dager pr. år dersom et barn blir sykt. Den sterkt synkende fertiliteten i landet har provosert fram en rekke familiepolitiske tiltak. Deres argumentasjon for at menn må dele omsorgsoppgavene med kvinner går imidlertid langs andre dimensjoner enn vår. De hevder at menns og kvinners innsats i den samfunnsmessig organiserte produksjonen er like viktig. Som et sideargument ble det også pekt på at det forekom at en mors innsats i arbeidslivet kunne være av større betydning enn en fars. Men hovedsaklig er tiltakene et forsøk på å få opp fødselstallet ved å ta noe av overbelastningene fra småbarnsmødrene. Det syn at barn har like mye bruk for kontakt med sin far som med sin mor, eller at fedre kan yte like god omsorg som mødre, og dessuten selv vil kunne

vinne i menneskelig innsikt gjennom å ta på seg omsorgsoppgaver, synes å være fremmed for deres diskusjon.

Konferansen fungerte også som generalforsamling for Research Group 32, og nominasjonskomiteen fikk gjort ferdig sitt arbeid. Til leder etter Hannah Papanek ble valgt Yordanka Tropolova, bulgarsk sosiolog, leder av den bulgarske kvinnekomité og Bulgarias representant til FN konferansen i København. Resten av styret er nominert og vil bli endelig valgt i løpet av høsten. Av de personer som er foreslått av nominasjonskomiteen, er tre fra Skandinavia: Bjørg Aase Sørensen, Norge, Rita Jallinoja, Finnland, Kirsten Jørgensen, Danmark. Fra Europa ellers er Andre Michel, Frankrike og R. Emerson Dobash, Skotland nominert

Det ble også avgjort at Research Group 32 skal bytte navn til: Women in Society.

Et tilbakevendende problem på slike konferanser er språk-problemene. Amerikanerne snakker stort sett ikke andre språk enn sitt eget. Deres tallmessige og kulturelle dominans gjør at vi andre derfor føler at vi også må snakke engelsk. Dermed blir diskusjonen stort sett ført på deres premisser og ut fra deres verdensanskuelse. Gruppen fra Norge lærte at det er helt nødvendig å bryte den amerikanske dominansen for å kunne komme i en givende dialog med forskere fra andre deler av verden. Til verdenskonferansen i Mexico om to år vil vi derfor bidra med ett paper på fransk, ett på engelsk og ett på spansk - minst! Er det andre som vil være med på en slik aksjon?

- 0 -

Liste over noen notater presentert på konferansen:

Forfatter(e):

Hanna Papanek

Catherine White Berheide

Tittel:

Family Status Production:
The "Work" and "Non-Work"
of Women.

Household Work and Paid Work:
Women's Work Role Options.

Joyce A. Sween and
Therese L. Baker

The Effects of Fertility on the
Early Work Lives of United States
University and College Graduate
Women.

Ch. Kiuranov

Sociological Aspects of the World
Plan of Action - Problems and
Implementation in Bulgaria.

Patricia Nancy Martin

"Women, Labour Markets and
Employing Organizations"

Viktoria Szirmai

La Culture des Femmes a
Dunaujvaros.

Pam Roby

Where Do We Go From Here?

Aleksandra Nowadla

The Position of Women in the
Polish Labour Force

Kari Skrede og Kirsten Bjørn

A decade of transition - changes
in the labour force participation
and family adjustment of
Norwegian women in the seventies.

SEMINAR OM KVINNEFORSKNING I UTVIKLINGSLAND

av Ragnhild Lund

I dagene 9.-13. juli, 1980, holdt Kvindernes Ulandsudvalg et forskningsseminar om kvinners deltakelse i "employment, health and education related to rural areas in Kenya, Tanzania, India and Bangladesh". Samtlige deltakere ble også invitert til å delta på den Alternative Kvinnekonferansen i København, 14.-24. juli 1980.

Seminaret ble holdt på Magleås, nord for København. 26 deltakere fra afrikanske, asiatiske og europeiske land deltok. De fleste deltakerne var samfunnsvitere, men også medisiner og humanister var representert.

Alle seminardeltakerne bidro med egne skriftlige forskningsrapporter som knyttet seg til et av de ovennevnte emnene. Bare kvinner fra utviklingsland presenterte sine rapporter ved forelesninger.

Programmet omfattet 21 forelesninger. Hvert emne ble diskutert, men det stramme programmet tillot ikke inngående drøftinger av de enkelte presentasjonene. Deltakerne beklaget dette.

Imidlertid ga gruppediskusjonene nye dimensjoner til problemområdene. Deltakerne ble delt opp i fire grupper som diskuterte kvinneforskning i forhold til 1) teori og metode, 2) nasjonale og internasjonale utviklingsstrategier og planlegging, 3) mobilisering og 4) kulturelle barrierer for utvikling.

Hver gruppe presenterte en skriftlig rapport av sitt arbeid. Disse rapportene ble redigert og sammenfattet til en innholdsrik seminarrapport som ble presentert på den Alternative Kvinnekonferansen. Kopi av denne rapporten finnes ved NAVFs sekretariat for kvinneforskning.

KVINNER, OVERGANG OG ALDRING

NAVFs sekretariat for kvinneforskning holdt i dagene 2.-5. september et seminar om kvinner overgang og aldring. 31 personer deltok på seminaret, som var tverrfaglig mellom samfunnsvitere (psykologi, sosiologi, sosialantropologi), medisinerne og andre som arbeider med spørsmål i tilknytning til kvinners aldringsprosess. Representert blant deltakerne var også brukere og formidlere av kunnskap om kvinner (representanter fra Sirene og Husmorbladet) og kvinner som definerte seg som representanter for forskningsobjektene.

Det har lenge vært ønsket å avholde et seminar om eldre og middelaldrende kvinner og knytte nærmere forbindelse mellom forskere og andre som arbeider med ulike sider av dette temaet i forskjellige institusjonelle sammenhenger. Seminaret var lagt opp som et forskerseminar, basert på aktiv deltakelse fra den enkelte seminardeltaker. Mange av deltakerne hadde levert skriftlig innlegg som var sendt ut på forhånd. Disse innleggene dannede grunnlag for seminarets opplegg, idet noen av deltakerne ble bedt om å holde innledninger, og panelinnlegg på basis av sine bidrag og i tillegg kommentere de andres skriftlige bidrag.

Gjennomgangstemaet på seminaret var forholdet mellom aldring som fysisk prosess og aldring som en sosial prosess. Joke Esseveld, stipendiat ved Lund Universitet, holdt en generell innledning om hvordan betydningen av overgang og aldring for kvinner varierer i ulike historiske perioder og i forskjellige sosiale grupper. Hovedvekten ble lagt på de trekk ved dagens samfunn som er viktige for hvordan det å bli eldre erfares av kvinner i dag.

Det øvrige program ble lagt omkring 3 temaområder. Vi gjengir hovedinnleggene i tilknytning til hvert temaområde og noen stikkord for de problemområder som ble berørt. Under hvert tema ble det gitt forberedte panelinnlegg og holdt plenumsdiskusjoner. Lista over innsendte bidrag viser videre bredden i problemstillinger og konkret erfaringsmaterieell som lå til grunn for diskusjonene.

1. ALDRING - KLIMAKTERIET - SELVBILDE

Bergljot Børresen: "Middelaldrende og eldre kvinner som målgruppe for faramsøytisk og kosmetisk industri".

Aslaug Mikkelsen: "Myter som determinanter for opplevelser og adferd i klimakteriet".

Arne Holte: "Klimakteriet som sosialpsykologisk problem".

Sentrale problemstillinger her var:

forholdet mellom de ofte negative forventninger til klimakteriet i vår kultur og hvordan kvinner faktisk opplevde overgangsalderen; hva er de reelle fysiske plager som kan være knyttet til klimakteriet og hvor utbredt er disse; forholdet mellom fysisk og psykisk helse; og betydningen av samfunnsmessige forhold for hvordan klimakteriet erfares.

2. MIDDELALDRENDE KVINNER - UTDANNING - ARBEID - TRIVSEL

Siri Næss: "Arbeid, selvrealisering: Når har kvinner det godt?

Panelinnlegg i tilknytning til dette temaet tok særlig opp erfaringene fra middelaldrende kvinner som går inn i nye roller som yrkesarbeidende og studenter etter lange perioder som husmødre.

3. ALDRING - FAMILIE - KRISER - OMSORG

Joke Esseveld: "Change and the reconstruction of social relations.

Anna von der Lippe: "Kontaktforhold mellom ulike generasjoner kvinner i en familie.

Sigrid Sandsberg og Reidun Ingebretsen holdt et felles innlegg i dialogform, om følelsesmessige og praktisk/økonomiske realiteter omkring det å bli enke.

At seminaret var tverrfaglig betød at innfallsvinkler, fagterminologi og kunnskapsområde var forskjellige, men ga seg ikke utslag i store prinsipielle uenigheter. Medisinerne som var tilstede var alle opptatt av hvordan forholdet i familie, nærmiljø og samfunnet for øvrig virker på helsetilstanden, mens samfunnsforskerne på sin side fant det nødvendig å påpeke at det var viktig ikke å bagatellisere de reelle fysiologiske plager som ihvertfall en del kvinner opplever i forbindelse med klimakteriet.

Betydningen av og problemene med å formidle den eksisterende kunnskap, særlig i tilknytning til overgangsalderen, ble aktualisert gjennom de av deltakerne som ikke var forskere som var tilstede. I oppsummeringen av seminaret ble det blant annet pekt på at seminaret i for liten grad hadde konkretisert de større samfunnsmessige forhold som bestemmer kvinners situasjon, bl.a. ble reelle tall om arbeidsløshet blant kvinner etterlyst.

MBB

De skrevne innlegg til seminaret vil bli utgitt som arbeidsnotat fra sekretariatet.

Liste over skrevne bidrag fra seminardeltakerne:

ALDRING - KLIMAKTERIET - SELVBILDE

- Aslaug Mikkelsen: "Kvinneidealenes betydning for middelaldrende kvinners opplevelse av seg selv".
- Birgit Petersson: "Klimakterielle myter og østrogenbehandling".
- Torunn Sætre: "Hetetokter i klimakteriet".
- Kirsti Malterud: "Gynekologiske, psykiske og muskulære plager hos middelaldrende kvinner slik almenpraktikeren ser det".
- Inger Jørgensen: "Opplevelser og kroppslig endring hos kvinner i overgangsalderen".

MIDDELALDRENDE KVINNER - UTDANNING - ARBEID - TRIVSEL

- An-Magritt Jensen: "Middelaldrende kvinner, yrkesaktivitet og omsorgsarbeid".
- Anne-Kristine Schanke: "Middelaldrende kvinners forhold til lønnet og ulønnet arbeid".

Kirsti Ohnstad: "Voksne kvinner som begynner å studere.

Maj Birgit Rørslett: "Hobbystudent" eller "riktig" student". Livslang læring - kompensasjon og likestilling for kvinner?

Erna Hånes: "Spurv i tranedans".

ALDRING - FAMILIE - KRISER - OMSORG

Britt Slagsvold: "Kjønnsforskjeller blant sykehjemspasienter - noen spekulasjoner

Tove Træsdal: "Om middelaldrende kvinners forhold til sine døtre, sett i et 3-generasjonsperspektiv".

Sigrid Sandsberg: "Kvinner i tapssituasjon".

Reidun Ingebretsen: "Det var "oss to" - nå er det "bare meg".

DELTAKERE PÅ SEMINARET:

Bergljot Børresen
Farmaceutisk Industri A/S

Joke Esseveld
Soc.Inst., Univ. i Lund

Arne Holte
Inst.for med.atferdsfag, UiO

Ragna Holter
Med.fak., UiO

Reidun Ingebretsen
Psyk. fakultet, UiB

Gitte Jørgensen
Norges Handelshøgskole

An-Magritt Jensen
Statistisk Sentralbyrå

Inger Jørgensen
Psyk.fakultet, UiB

Ida Lou Larsen
Sirene

Tove Træsdal
NAVFs senter for klinisk
psykologisk forsk., UiO

Birgit Petersson
Glostrup Hospital, Danmark

Maj Birgit Rørslett
Ped.forskningsinstitutt, UiO

Benedicte Sandberg
Norsk kollektiv Pensjons-
kasse A/S

Anne-Kristine Schanke

Undis Scheslien
Rådet for eldreomsorgen

Britt Slagsvold
Norsk Gerontolog. inst. UiO

Grete Stang
Inst. for sosialmedisin

Barbro Sveen
Humorbladet

Torunn Sætre
Med. fak., UiO

Anne Karin Bjelland
Sosialantropologisk. inst. UiB

Anna von der Lippe
NAVFs senter for klinisk
psykologisk forsk., UiO

Kirsti Malterud
Stovner helse- og sosialsent.

Aslaug Mikkelsen
Diakonhjemmets sosialhøgskole

Erna Hånes
Psyk. institutt, UiO

Unni Flikke
Psyk. institutt, UiO

Siri Næss
INAS

Kirsti Ohnstad
Psyk. fakultet, UiB

Maren Brit Baadshaug
NAVFs sekr.for kvinneforsk.

Guro Helgerud
NAVFs sekr.for kvinneforsk.

FAGBEVEGELSE OG KVINNEFRIGJØRING

Ved Anne Marie Berg

I tilknytning til Harriet Holters veiledningsprosjekt ble det 8.-9. september på Institutt for samfunnsforskning, Oslo, avholdt et arbeidsseminar om fagbevegelse og kvinnefrigjøring.

Seminarer kom i stand etter uformelle kontakter mellom kvinneforskere med fagbevegelse som forskningsinteresse, på veiledningsprosjektets seminar på Vangen i mars i år. En forutsetning for deltakelse var at forskerne på en eller annen måte berører fagforeningsrelevante eller tilknyttete problemstillinger i sine forskningsarbeider.

Arbeidsseminaret samlet tre av arbeidsgruppene tilknyttet veiledningsprosjektet, fra Tromsø, Trondheim og Oslo, i tillegg var enkeltpersoner fra andre grupper og noen ressurspersoner utenfra med. Tilsammen deltok 18 personer. Fire av disse var ikke forskere, men var medlemmer av Oslo Faglige Kvinnebevegelse, og var spesielt invitert.

Diskusjonene på seminarer baserte seg på korte muntlige innlegg siden nesten alle hadde sendt ut arbeidsnotater til deltakerne på forhånd. Seminarer tok opp forskjellige, men sentrale temaer i tilknytning til problematikken fagbevegelse og kvinnefrigjøring: Teorier og problemer i forhold til kjønn, klasse, faglig struktur og faglige strategier, strukturelle og psykiske barrierer for en kvinnefrigjørende fagforeningspraksis.

Det var første gang så mange samfunnsvitenskapelige kvinneforskere var samlet med dette temaet i fokus, og første gang en gruppe fra "brukerne", faglig aktive kvinner, deltok. Det ble mange innlegg og mange debatter, og i denne omgang hadde kanskje deltakerne fra fagbevegelsen mer å bidra med for forskerne enn omvendt. En konklusjon på seminarer var at vi skal prøve å følge opp med et nytt arbeidsseminar, planlagt av forskere og folk fra fagbevegelsen sammen.

GJESTEBESØK AV ROSABETH MOSS KANTER

Etter initiativ fra NAVFs sekretariat for kvinneforskning kommer den amerikanske forskeren Rosabeth Moss Kanter til Norge i dagene 24.-30. september. Moss Kanter, hos oss kanskje mest kjent for boka "Men and Women of the Corporation", kommer med sin mann, sosiologen Barry Stein. En viktig hensikt med gjestebesøket er å la Rosabeth Moss Kanter - og Barry Stein - få anledning til å møte og bli kjent med sentrale samfunnsvitenskapelige miljøer og enkeltpersoner i Norge. Følgende program er lagt opp for besøket:

BERGEN

Torsdag 25. september:

- kl.0900-1100 - Institutt for sammenlikende politikk, Universitetet i Bergen
"The impact of power on leadership".
- kl.1300-1500 - Senter for forskerutdanning, Universitetet i Bergen
"The quality of work life movement".

Freitag 26. september:

- kl.1300-1500 - Industriøkonomisk institutt, Bergen
"Dilemmas of participation".

OSLO

Mandag 29. september:

- kl.0900-1130 - Arbeidsforskningsinstituttene, Gyddags vei 8, Oslo 2
"The quality of work life movement".
- kl.1300-1500 - Institutt for samfunnsforskning, Munthesgt.31, Oslo 2
"The role of opportunity and power structures".

Tirsdag 30. september:

- kl.0915-1100 - Institutt for sosiologi, Universitetet i Oslo, Fakultetsrådssalen, Administrasjonsbygget,
"The impact of power on leadership".
- kl.1300-1500 - Institutt for samfunnsforskning, Munthesgt.31, Oslo 2
"Dilemmas of participation".

En del av Rosabeth Moss Kanters publikasjoner ligger til gjennomsyn i sekretariatet.

Vi ønsker velkommen til gjestebesøket i september.

ARBEIDSKONFERANSE OM KVINNEFORSKNINGENS BIDRAG
TIL SAMFUNNSFORSKNINGEN GENERELT

NAVFs sekretariat for kvinneforskning planlegger å holde en større konferanse om kvinneforskningens bidrag til samfunnsforskningen generelt. Konferansen finner sted i dagene 31. mars til 3. april 1981 på Østenfor Hotell. Vi inviterer med dette kvinneforskere og andre samfunnsforskere med interesse for kvinneforskningens synspunkter og teoretiske og metodiske tilnæringsmåter til å melde sin interesse for konferansen.

Det er nå gått fem år siden boka "Forskning om kvinner", (Universitetsforslaget, 1976) ble til som resultat av et utredningsarbeid om muligheter og behov for samfunnsvitenskapelig forskning om kvinners livsforhold og stilling i samfunnet. Boka var en kritisk påpeking av samfunnsfagernes holdning til og behandling av kvinnespørsmålet. Sekretariatets styre er av den oppfatning at kvinneforskningen i løpet av denne femårs perioden har utviklet synspunkter og metodiske tilnæringsmåter og skaffet seg et empirisk kunnskapsgrunnlag som gjør det naturlig å invitere til en dialog med fagene om kvinneforskningens betydning for samfunnsvitenskapene generelt.

Diskusjonene på konferansen vil foregå dels i plenum dels i grupper, med hovedvekt på arbeidet i disiplinære og tverrfaglig sammensatte grupper. Hensikten med det disiplinære gruppearbeidet er å la fagene ta utgangspunkt i utredningen fra 1976 og spørre seg selv:

Har det skjedd noe gjennom utviklingen i norsk kvinneforskning de siste fem år som har påvirket situasjonen i fagene?

Hva er det kvinneforskningen har å bidra med som fagene kan dra nytte av og som kan føre fram mot en bedre samfunnsvitenskap?

Er det riktig å si at kvinneforskningen har noe å tilføre sentrale begreper/problemstillinger i fagene?

Og er det noe som er felles i fagene i den utvikling som har funnet sted?

Utgangspunktet for det tverrfaglige gruppearbeidet er spørsmålet om hva kvinneforskningen har bidratt med innenfor bestemte forskningsområder, f.eks. arbeidslivet - lønnet og ulønnet, utdanning og kunnskap, familie og sosialisering, livsløpsstudier, faglig og politisk organisering, makt og undertrykkelse, teorier for solidaritet og samhold. Har kvinneforskningen her funnet fram til fakta og synspunkter som andre bør ta hensyn til i sin forskning?

Foreløpig påmeldingsfrist (ikke bindende) til konferansen er satt til 20. oktober. Dersom det blir nødvendig å begrense deltakerantallet vil kriterier for utvelgelse være: faglig, geografisk, institusjonsmessig og tematisk spredning, andel forskere i forhold til hovedfagsstudenter, andel kvinneforskere i forhold til ikke-kvinneforskere. Noen plasser vil bli avsatt til nordiske deltakere. Det kan bli aktuelt med loddtrekning i tillegg til utvelgelse på grunnlag av slike gruppekriterier.

Vi ber alle som er interessert i å delta på arbeidskonferansen i mars/april 1981 om å gi oss skriftlig beskjed om dette. I tillegg til faktaopplysninger (navn, institusjonstilknytning, adresse - privat og arbeidssted, arbeidsområde) ber vi om noen utfyllende bemerkninger (½ A4-side, og gjerne mer hvis det er nødvendig)

- om erfaringer fra kvinneforskning, eller om hvorfor du ut fra egen forskning er interessert i å diskutere hva kvinneforskningens tilnærningsmåte kan bety for samfunnsvitenskapene generelt (hvis du er kvinneforsker),
- om hva du tror kvinneforskningen kan bidra med i din egen forskning (hvis du ikke er kvinneforsker).

Det materialet som vi får inn på denne måten vil bli brukt i den videre planleggingen av konferansen.

Adresse:

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29,
OSLO 2

Tlf: 56 52 90

INTERNASJONALT SYMPOSIUM OM HELSE I ARKTISKE STRØK,
9. - 13. AUGUST 1981 I KØBENHAVN

5th International Symposium on Circumpolar Health, København 9.-13. august 1981, er ledd i en serie av symposier som tidligere er holdt i Fairbanks Alaska 1967, Oulu Finland 1971, Yellowknife Kanada 1974 og sist i Novosibirsk Sovjet Unionen 1978. Hensikten har vært å samle forskere og helsearbeidere med felles interesser av helseforholdene i arktiske strøk som dels er preget av ekstreme klimatiske og bosettingsmessige forhold, dels av kollisjoner mellom opprinnelige og fremmede kulturer og sykdoms-panoramaer.

Møtet i København arrangeres av Nordisk Samarbeidskomite for Arktisk Medisinsk Forskning der jeg er medlem. Selv om København ikke er noen arktisk by, så har den tradisjonsmessig nær tilknytning til Arktis, spesielt til Grønland, og mange arktiske vitenskapelige institusjoner er lokalisert der. August måned er valgt dels fordi dette er en høysesong i København, dels fordi det er en gunstig måned for postkongressturer som søkes arrangert til Grønland, Island, Færøene og/eller Lappland.

Av hovedtemaer som er foreslått for symposiet kan nevnes:

The woman in the Arctic - her social position and role as a mother, a patient and a member of the health team.
Delivery of health care.

Arctic emergencies, telecommunication and transportation.

Maritime medicin in arctic and subarctic regions
Hypothermia.

Arctic industrial medicine.

Pollution and other environmental hazards in the Arctic.

Adaptation.

Genetics and epidemiology.

Biological and circadian rhythms.

Dental health.

Nutrition.

Behavioral and social changes in the Arctic.

Arctic medical history and traditional medicine.

Av disse emner vil jeg her spesielt fremheve det førstnevnte, "The woman in the Arctic", som forøvrig er gjort til "flaggtema" for symposiet. Med "arktisk" i denne forbindelse tenkes naturligvis først og fremst på eskimoer, samer og andre etniske minoriteter i ekstremt nordlige områder, men det er også aktuelt med studier av kvinners forhold i subarktiske strøk som f.eks. Island, Færøene, og de nordlige deler av Finland, Sverige og Norge. Undersøkelser blant kvinner under andre himmelstrøk vil dessuten kunne være av interesse som sammenligningsgrunnlag.

"The woman in the Arctic" er tenkt å dekke den arktiske kvinnes totale livssituasjon og er således ikke begrenset til rent medisinske forhold. Jeg er redd for at jeg som sneversynt nevroanatome ikke er den rette til å trekke opp retningslinjer for et slikt tema, men i mangel av noen bedre vil jeg prøve å gi noen få eksempler på aktuelle problemstillinger. Så håper jeg at andre kan spinne videre på denne tråden.

Eksempelvis knytter det seg en rekke interessante problemstillinger til helsetjenesten som kvinnelig arbeidsplass. Dette gjelder naturligvis under alle himmelstrøk, men kanskje spesielt i arktiske og subarktiske strøk som fremfor alt er karakterisert av en spredt bebyggelse med få muligheter for yrkesvalg. Det er også sannsynlig at kvinnenes ulønnete omsorgsfunksjoner i hjem og nærmiljø er av særlig betydning under slike forhold. Siden det her dreier seg om befolkningsgrupper av relativt moderat størrelse, ville det kanskje være mulig å skaffe et totalbilde av

kvinnenes rolle i den lønnete og ulønnete omsorgstjeneste og dermed av det reelle behov for helseservice i området. Av særlig interesse for norske forhold ville bl.a. være en analyse av helsesøstrenes rolle eller av forskjellige typer kvinneorganisasjoner, som sanitetsforeningene o.l.

Det er også aktuelt med analyser av den arktiske kvinnes arbeidsmuligheter og arbeidsmiljø generelt sett. Det er, sikkert med rette, hevdet at de fleste tradisjonelle kvinneyrker i virkeligheten representerer en fortsettelse av kvinnenes omsorgsfunksjon i hjemmet. Emnet om helsetjenesten har derfor, som jeg allerede har vært inne på, også tilknytning til kvinnenes muligheter for yrkesutdanning. I arktiske strøk, som overalt ellers, synes det å være en motsetning mellom nærmiljøets behov for kvinnenes gratis omsorgstjeneste på den ene side, og kvinnenes behov for selvstendig økonomi og yrkesutøvelse sammen med samfunnets behov for hennes lønnete arbeidskraft på den annen side. Kanskje burde det sees næyere på hvilke muligheter og farer det ligger gjemt her for de befolkningsgrupper der kvinnene ennå stort sett ikke er yrkesutdannet eller yrkesaktive, som f.eks. i arktiske strøk. Hvilke mål skal man strebe mot?

Når det gjelder rent medisinske forhold er det behov for helseundersøkelser blant kvinner. Slike undersøkelser kunne for en stor del bygge på tidligere innhentet materiale fra generelle helseundersøkelser som analyseres på nytt ut fra spesielle kvinneperspektiver. Hensikten måtte bl.a være å oppnå en mer optimal fordeling av ressursene innen helsesektoren. Som eksempler kan nevnes helsetestasjoner for mor og barn, prevensjonsveiledning, fødselshjelp, gynekologisk service, masseundersøkelser for livmor- og brystkreft, psykiatrisk service etc.

Av stor betydning for kvinnens totale livssituasjon er forholdet mor-barn og barnas trivsel, spesielt i de første leveår. Analyser av disse forhold er av stor interesse spesielt på bakgrunn av de kulturelle og sosiale omveltninger som har funnet sted hos urbefolkningene i nyere tid etter påvirkning av vestens sivilisasjon. Det er her viktig ikke bare å belyse de negative, men også de positive sider ved den arktiske kvinnes liv. Når alt kommer til alt spørs det om ikke vestens sivilisasjon er en fare heller enn en redning for de arktiske urbefolkninger og at vi har mer å lære av dem enn de av oss.

Ytterligere informasjon om symposiet fåes ved henvedelse til:

5th International Symposium on Circumpolar Health
J.P. Hart Hansen, M.D.
Secretary-General
Department of Pathology
Gentofte Hospital
DK-2900 Copenhagen, Hellerup
Denmark

Med håp om aktiv norsk kvinnerepresentasjon i København,

Kirsten Osen
Anatomisk Institutt
Karl Johansgt. 47,

OSLO 1

**5th International Symposium
on Circumpolar Health**

Copenhagen, Denmark, August 9-13, 1981

PUBLIKASJONER INNKOMMET TIL REDAKSJONEN

Bøker, hovedoppgaver

TILLIE OLSEN, "Tell med a riddle".

TILLIE OLSEN, "Silences".

R.EMERSON DOBASH AND RUSSEL P. DOBASH, "Violence Against
Wives in Scotland".

KVINNEFORSKNING 1980, Rapport fra Hindsgavl-seminaret,
Serie om kvindeforskning nr.5.

SARAH LUND SKAR, "Quechua women and agrarian reform in the
pincos valley: A case from the Southern Hig-
lands of Peru. Magister Artium. 1980.

MARIANNE HORNSTROM, Att skriva om kvinnor; tanker kring kvinnan,
hennas estetik och litterära universum.
Litteraturvetenskapliga institution, Lund 1980.

Rapporter, prosjektnotater, artikler og oversikter

TRANSPORTØKONOMISK INSTITUTT, Temaserien Samferdsel, nr.9,
"Om barn,trafikk og oss voksne.

INAS, Notat 80:1 "Kvinnernes giftealder og senere yrkesaktivitet".
Av Kirsten Bjørn

INAS, Notat 80:2 "Krisesenteret for voldtatte og mishandlede
kvinner".
Av Randi Nisja og Iris Aslaksen..

INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING, Sosiologiske undersøkelser i
Televerket, rapport 1. 1977.
"Telefona automatiseringen i
etterkrigstida". Av Aud Korbøl.

INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING, Sosiologiske undersøkelser i
televerket, rapport 2. 1977.
"Hvem er vi". Av Aud Korbøl.

INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING, Sosiologiske undersøkelser i
Televerket, rapport 3. 1977.
"Hva skjer med personalet etter
automatiseringen?". Av Aud Kor-
bøl og Bente Spurkland.

KTTL, "Kvinner i televerket". Med K TTL gjennom 65 år.

ÅRSMELDING FOR 1979 fra Likestillingsombudet og Klagenemnda for
for likestilling.

NAV, "Samfunnsvitenskapelig forskning av betydning for utviklings-
land.

NIS, Rapport 2/78 "Når produktet er helse". Knut H.Sørensen og
Anne Vislie.

- LONE NORDSKOV NIELSEN, "Kvinder og uddannelse. Juni 1980.
- CHRISTER SANNE, "Kemisamhället och hälsan. Delrapport från projektet "Omsorgen i samhället".
- ÅRSBERETNING 1979, Ligestillingsrådet i Danmark. 1980.
- NAV, "Barn og kultur i humanistisk forskning", rapport fra en konferanse på Geilo 7.-9.nov. 1980.
- LIKESTILLINGSRÅDET, "The Role of Women's Organizations in Norway. Juni 1980.
- UHA - rapport 1980:II, "Arbetslivserfarenhet - En Ressurs for Høgskolan?" rapport från ett projektseminarium februari 1980.
- ARBEJDSNOTAT 11, "Lavindkomstproblemer blandt underordnede butiksfunktionærer" av Randi Markussen.
- RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND, "Aktuell kvinneforskning" RJ 1980:2.
- NY DANSK KVINDEBEVÆGELSE 1970-1978, av Merete Gerlach-Nielsen.
- INSTITUT FOR SOCIALISATION, "Litteratursøgning og biblioteksbenyttelse, av Tamar Bermann, Birgitte Lau, Karen Risager, Niels Erik Wille.
- ROSKILDE UNIVERSITETSBIBLIOTEK, "Library user instruction in the framework of projects studies 2nd edition, Tamar Bermann, Birgitte Lau, Karen Risager, Niles Erik Wille.
- ROSKILDE UNIVERSITETSCENTER, Lingvistgruppen, ROLIG-papir 20 Hverdagsskrift. Januar 1980.
- DOBASH & DOBASH, "With friends Like These Who Needs Enemies: Institutional Supports for the Patriarchy and Violence Against Women". 1978.
- CEFRES, Travail et emploi: Vers Quelle Société? Série de recherche No.1.

Tidsskrifter

- SIGNS, Journal of women in culture and society Volume 5, No.3.
- SIGNS, Journal of women in culture and society, Volum 5, No.3. Supplement. Women and the American City.
- FEMINIST REVIEW, 1979:3.
- THE UNESCO COURIER, Juli 1980, The invisible woman.
- DEN JYSKE HISTORIKER, Historieteoretisk tidsskrift, Nr. 18/1980. "Socialdemokratiet, velfærdsstaten og kvinderne".
- WOMEN OF EUROPE, Supplement no.4. "Women in the European parliament".
- WOMEN OF EUROPE, No. 14.
- WOMEN OF EUROPE, No. 15

KVINNOVETENSKAPLIG TIDSKRIFT, Nummer 2.

MILJØMAGASINET, Nr. 2

IMMIGRANTEN, 2/80. Tema: Innvandrerkvinner.

ISIS, International bulletin 14. Migrant women.

WOMENS RESEARCH AND RESOURCES CENTRE NEWSLETTER, No. 3,4,5,/1980.

L Ø R D A G S F O R U M

Lørdagsforum er åpne forelesninger omkring aktuelle forskningsemner og problemer, arrangert av Institutt for nordisk språk og litteratur. Etter hver forelesning er det anledning til spørsmål og diskusjon. Forelesningene, som holdes lørdager fra kl.1015-1200 i Sophus Bugges hus, Blindern, startet i månedsskiftet august/september, og vi bringer her en oversikt over de resterende litterære forelesningene:

Hovedemne: Kvinneperspektivet i litteraturstudiet:

27. september:

Dr. philos, Jorunn Hareide: "Vurdering av en kvinnelige forfatter omkring århundreskiftet og i dag: Dikken Zwilgmeyer - et eksempel".

11. oktober:

Dosent Vigdis Ystad: "Forholdet mellom kvinnebildet og tematikk hos noen mannlige forfattere fra 19. og 20. århundre (bl.a. Ibsen og Strindberg)".

25. oktober:

Cand.philol. Kaja Vold: "Kvinnebildet i dagens ungdomslitteratur".

HITTIL UTKOMMET

- Arbeidsnotat nr. 1/77: Samfunnsforskning om kvinner. Rapport fra en konferanse. Ved Nina Gornitzka og Edle Ravndal. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 2/77: NAVF's Center for Research on Women. By Helga Hernes. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 3/77: Data om kvinner. Ved Kirsten Voje. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 4/77: Kjønnssroller og utdanning. Rapport fra et symposium. Ved Nina Gornitzka. Familiepolitikk. Rapport fra en konferanse. Ved Hildur Ve.
- Arbeidsnotat nr. 5/77: Kvinners omsorgsarbeid i den ulønnete produksjon. Ved Kari Wærness. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 6/78: Fellesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner. Et veiledningsprosjekt. Ved Harriet Holter
- Arbeidsnotat nr. 1/78 fra veiledningsprosjektet. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 7/78: Kvinners plass i Levekårsundersøkelsen. Ved Ingeborg Astrid Kleppe.
- Arbeidsnotat nr. 1/79: Kvinners levекår. En seminarrapport.
- Arbeidsnotat nr. 2/79: Heimearbeidere i streik. Ved Merete Lie. Kvinner, interesseforvaltning og lokalsamfunn. Kvinner og menn i arbeidskonflikt. Ved Siri Gerrard. Arbeidsnotat nr. 1/79 fra veiledningsprosjektet.
- Arbeidsnotat nr. 3/79: Oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner. Ved Marianne Noodt. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 4/79: Kvinnefellesskap og kvinneinteresser. Ved Siri Gerrard, Aud Grandaunet, Marit Hoel og Merete Lie.
- Arbeidsnotat nr. 2/79 fra Veiledningsprosjektet.
- Arbeidsnotat nr. 5/79: Lønnet og ulønnet omsorg. En seminarrapport.
- Arbeidsnotat nr. 1/80: Kvinneforskningssekretariatets fremtid. En utredning fra styret for NAVF's sekretariat for kvinneforskning.